

MİLLÎ MÜCADELE'DE YALVAÇ VE ŞEHİT OLAN YALVAÇLILAR

Nuri KÖSTÜKLÜ*

ÖZET

Bilindiği üzere Yalvaç, bir ilçe merkezi olmakla birlikte, siyasî, ekonomik ve stratejik bakımdan Anadolu'nun önemli yerleşim yerlerinden biridir. Bu araştırmada, Millî Mücadele'de Yalvaç'ın yeri, konuyla ilgili arşiv vesikaları ve diğer kaynaklar taranarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Saha araştırması denilen metodla bazı hatıralar, literatüre kazandırılırken, ilk kez Yalvaç Vefayata Mahsus Vukuat Defterleri de incelenerek Yalvaçlı şehitler ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yalvaç, Millî Mücadele, Batı Cephesi, Yalvaçlı Şehitler.

YALVAÇ IN THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE AND THE MARTYRS FROM YALVAÇ

ABSTRACT

As it is known, although Yalvaç is a county, it is an important settlement in Anatolia with regard to policy, economy, and strategy. In this study, the relevant documents in the archives and other sources were scanned in order to determine the place of Yalvaç in the National Struggle. Thanks to the field research method, some recollections were added to the literature and *Vefayata Mahsus Vukuat Defterleri* (The register of the events related with the dead) were scanned and detailed information about the martyrs from Yalvaç were brought to the light.

Key Words: Yalvaç, National Struggle, Western Front, Martyrs of Yalvaç

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, A.Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı Bşk.

Giriş

Bilindiği üzere, Mondros Mütârekesi'yle birlikte Mustafa Kemal Paşa'nın "müstevliler" dediği emperyalistler, Anadolu'yu kendi aralarında parselleyerek işgallere başlamışlardı. Kolay değil, 2. Viyana'dan itibaren geri çekilme sürecine giren bir cihan devleti, özellikle son on yılda kolu kanadı budana, budana Anadolu'ya doğru sıkıştırılmış, ve gövde niteliğindeki bu son vatan coğrafyası da elden gitmek üzeredir.

Gerçekten Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum, milletin sahipsizliği ve perişanlığı, içler acısıydı. Mustafa Kemal Paşa 19 Mayıs'ta Samsun'a çıktığında ülkenin içinde bulunduğu durumu şöyle tasvir etmektedir;

"1919 yılı Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım. Ülkenin genel durumu ve görünüşü şöyledir; Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu grup, I. Dünya Savaşı'nda yenilmiş, Osmanlı Ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır bir mütâreke imzalanmış. Büyük Savaş'ın uzun yılları boyunca millet yorgun ve fakir bir durumda. Milleti ve memleketi I. Dünya Savaşı'na sürükleyenler, kendi hayatlarını kurtarma kaygısına düşerek memleketten kaçmışlar. Saltanat ve Hilafet makamında oturan Vahdettin soysuzlaşmış, şahsını ve bir de tahtını koruyabilmenin hayal ettiği alçakça tedbirler araştırmakta. Damat Ferid Paşa'nın başkanlığındaki hükümet âciz, haysiyetsiz ve korkak. Yalnız Padişahın iradesine boyun eğmekte ve onunla birlikte kendilerini koruyabilecekleri herhangi bir duruma râzı. Ordunun elinde silahları ve cephanesi alınmış ve alınmakta.

İtilâf Devletleri, mütarekenin hükümlerine uymayı gerekli görmüyorlar. Birer bahane ile İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana ili Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntap (Gaziantep) İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da İtalyan askerî birlikleri, Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta yabancı subay ve memurlar ile özel ajanlar faâliyette. Niha yet konuşmamıza başlangıç olarak aldığımız tarihten dört gün önce, 15 Mayıs 1919'da, İtilâf Devletleri'nin uygun bulması ile Yunan ordusu da İzmir'e çıkartılıyor.

Bundan başka, memleketin her tarafında Hristiyan azınlıklar gizli veya açıktan açığa kendi özel emel ve maksatlarını gerçekleştirmeye, devleti bir an önce çökertmeye çalışıyorlar”¹.

Atatürk'ün bu tespitlerinden de açıkça görüleceği üzere, Türk milleti çok zor durumda idi. Adeta *varolma* veya *yokolmanın* sınırına gelmişti. Bu öyle bir sınır idi ki, Türk milleti, biyolojik olarak bile Arnadolu'da var olabilmenin endişesi içine düşmüştü. Çünkü, Trablusgarp'tan itibaren neredeyse kesintisiz devam eden 10 yıl savaş, insan kaynaklarımızı tükenme noktasına getirdi. Çanakkale'de 15-16 yaşında şehit olan çocuklar vardır. Millî Mücadele'de ise bu yaş sınırı daha da aşağılara inecektir. Antepli Mehmet elinde silahı cepheye koştuğunda henüz 12 yaşındaydı. Asker üniformalı olarak altında atı elinde silahı İnönü Cephesi'nden diğer cephelere koşan Nezahat Hanım (Baysel) da 11- 12 yaşlarında idi. Yalvaç'ta ve Anadolu'nun hemen her tarafında benzer örnekleri görmek mümkündür². Eğer bir millet 11- 12-13 yaşına varıncaya kadar çocuklarını cepheye sürmek durumunda kalıyorsa, bu durum, o milletin artık nesil olarak bile, devam edip edememe gibi, kritik bir çizgiye geldiğini gösteriyor. Atatürk'ün ifadesiyle, uzun savaş yılları milleti yorgun ve fakir düşürmüştü.

Nüfus faktörünün yanında bir diğer ciddî mesele de fakirlik idi. Bu fakirlik, karın doyurmaktan kendini savunacak silaha varıncaya kadar her alanda yaşıyordu. Mondros Mütârekesi sonucu silahları elinden alınmış, adeta savunmasız bırakılmış fakir bir millet, elinde avucunda ne varsa bununla İstiklâl Savaşı'na girecektir. Savaşın devam eden yıllarında ise maddî kaynaklar tükenme noktasına gelecektir. Tekâlif-i milliye ile ortaya konan kaynaklar, artık son imkânlar-

¹ Kemal Atatürk, **Nutuk**, (yayına hazırlayan Zeynep Korkmaz), Atatürk Araştırma Merkezi yay., Ankara 2000, s.1.

² **Şehitlerimiz**, MSB yay., Ankara 1998, C.4, s.74, sıra no: 1378; Millî Mücadele'de henüz daha buluş yaşına gelmemiş çocuklar vatan savunmasına koşmak mecburiyetinde kalmıştı. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Nuri Köstüklü, “Millî Mücadele'de Türk Çocukları ve Bir Destan”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Mart 1997, sayı:37.

dır. Bu imkânlarla ya zafer kazanılacaktır! Ya zafer kazanılacaktır. Başka çare yoktur. Bir çift çarığın, bir çift çorabın – hem de kullanılmış- hesabı yapılmaktadır.

Bu iki ciddî problem yani nüfus ve ekonomik durumun yanı sıra, memleketi idare edenler arasında “şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasî emelleriyle tevhit” edecek kadar “âciz, haysiyetsiz ve korkak” nitelikte yöneticilerin bulunması, “*mütareke basını*”nın ve “*mütareke sermayesi*”nin üç kuruşluk kendi menfaatleri için vatani satma yolunda adeta birbiriyle yarış etmeleri mevcut durumun vehâmetini bir kat daha artırıyordu.

Böyle kritik bir ortamda, o zamânâ kadar Türk devletinin çatısı altında rahat ve huzur içinde yaşayagelmiş bazı azınlık unsurların, bulanık suda balık avlamak misâli işgalcilerle işbirliği yaparak devleti bir an önce çökertmeye çalışmaları da tablonun bir başka acı ama bir o kadar da ibret alınacak yüzünü teşkil ediyordu.

Hiç de abartılmayan bir ifade ile, Türkler, belki de tarihinde görmediği bir felâket ile karşı karşıya idi. Anadolu’da Türk siyasî hakiyetine son vermek hedefine yönelik “şark meselesi” nin gerçekleşmesine ramak kalmıştı.

İşte böyle bir ortam içinde Türk milleti, Mustafa Kemal Paşa ve kadrosunun öncülüğünde Millî Mücadele’ye girişerek, yeniden dirilişin destanını yazdı. Bu destanda diğer vatan beldeleriyle birlikte, Yalvaç’ın da fevkalâde hizmetleri olmuştur. Hatta öyle ki, daha Anadolu’da Yunan işgalleri başlar başlamaz Yalvaç’ta millî bir heyecan ve tepki oluşmaya başladı. Şimdi Yalvaç’taki gelişmelere bakıyoruz;

Millî Mücadele’de Yalvaç

15 Mayıs 1919 günü İzmir’in işgali haberi Yalvaç’a ulaşır ulaşmaz bütün Yalvaç halkı tepkisini ortaya koydu. Aynı gün Müftü Hüseyin Efendi, Belediye Reisi Abdullah, idare meclisi üyeleri, ulema ve eşrafın öncülüğünde Sadaret makamına gönderilen bir telgrafla Yalvaçlılar Yunan işgalini protesto ettiler. Protestonamede; Yalvaç kazası ahalisinin bu kadar haksız ve feci işgali kanının son damlasını

akıtarak önlemek istediği, belirtiliyor ve bütün ahalinin bu uğurda ölmeye yemin ettiği yazılıyordu. Yine aynı protestonamede; “Biz namusumuz ile yaşayacağız, namusumuz ile öleceğiz. Türk milleti zilletle yaşayamaz. Bu kadar hakir bir zillele katlanarak yaşamak isteyen bir Türk ve Müslüman düşünülemez. Biz daha ölmedik. Büyük hakanımıza şanlı tarihimizin son kurbanı olacağız. Gayret borcumuz, ya İzmir ya ölümdür. Vatan için ölmeye amadeyiz”³ deniliyordu.

Yalvaç'taki bu millî tepki çok geçmeden yerini milli teşkilatlanmaya bıraktı. Bu sıralarda Belediye Reisi değişmişti. Yeni Belediye Reisi İsmail Remzi Bey (Berkün) ve Müftü Efendi'nin öncülüğünde Yalvaç Heyet-i Milliyesi kuruldu. Bu Heyet-i Milliye muhtemelen 1919 Aralık sonları veya 1920 Ocak başlarında Yalvaç Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adını aldı ve Yalvaçlılar daha teşkilatlı bir şekilde mücadeleye başladılar.

16 Mart 1920'de İstanbul resmen işgal edildiği vakit, Yalvaçlılar Yalvaç Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti önderliğinde işgale hemen tepki gösterdiler. Bir hafta sonra Belediye önündeki meydana büyük bir miting yapıldı. 15 bin civarında Yalvaçlı'nın katıldığı mitingde ateşli nutuklar söylenerek İstanbul'un işgali protesto edildi. Miting sonunda hazırlanan protesto metni Antalya'daki İtalyan temsilcisi vasıtasıyla ilgili makamlara gönderildi. Protesto metninin bir sureti de “Miting Heyet-i Tertibiyesi Namına Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Belediye Reisi Remzi” imzası ile Heyet-i Temsiliye Riyaseti'ne takdim edildi⁴. Aynı günlerde BMM seçimleri için hazırlıklar yapılıyordu. Tabii ki bu seçimlerde Yalvaç Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti çok aktif idi. Seçimler sonunda Belediye Reisi Osmanağazade İsmail Remzi Bey milletvekili seçildi ve diğer Isparta milletvekilleriyle birlikte Ankara'ya gönderildi⁵.

³ Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, sayı:10, s.22.

⁴ Nuri Köstüklü, **Millî Mücadele'de Denizli Isparta ve Burdur Sancakları**, Atatürk Araştırma Merkezi yay., Ankara 1999, s.90. (Bu araştırmanın ilk baskısı Kültür Bakanlığı tarafından 1990 yılında yapılmıştır).

⁵ Naci Kum, **Yalvaç Armağanı**, Yalvaç 1925 (Yayınlanmamış yazma nüsha, Yalvaç ilçe Halk Kütüphanesi no:315'te kayıtlı), s.120.

Millî teşkilatlanma ve buna bağlı siyasi faaliyetler devam ederken, Ispartalılarca Yunan'a karşı savaşmak üzere gönüllü olarak oluşturulan ve daha sonra Demiralay ile birleşecek olan Isparta Mücahitleri'ne, Yalvaç Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti marifetiyle Yalvaç'tan da 1305 (1889), 1306 (1890) doğumlular yani o zaman 31-32 yaşında olanlar gönüllü olarak katılmaya başladılar. Bu gönüllüler peyderpey, Denizli'nin batısındaki cepheye koştular⁶. Bölgedeki askerlik şubeleri yazışmalarından 1920 Eylül ayına doğru Yalvaç'ta bir Millî Bölük'ün kurulduğunu anlıyoruz. Şarkikaraağaç Askerlik Şubesi Başkanı Ziya, bağlı bulunduğu Akşehir Kalem Riyaseti'ne (Askerlik Dairesi Başkanlığı'na) gönderdiği 21 Eylül 1920 tarihli bir yazısında Yalvaç Şubesinde bir Millî Bölük'ün teşekkül ettirildiğinden bahsetmektedir⁷. Öteyandan gönüllülerin ve cephenin iâşesinde de Yalvaçlılar, Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin taleplerini imkanları ölçüsünde karşılıyorlardı.

Batı Anadolu'da Yunan'a karşı mücadelenin devam ettiği bu günlerde, Millî Mücadele aleyhtarı propagandaların da tesiriyle 1920 yılı Ekim başında Delibaş Mehmet isyanı patlak verdi. Bu isyan kısa sürede Şarkikaraağaç ve Yalvaç istikametine doğru yayılmaya başladı. Isparta Milletvekili ve Demiralay komutanı Hafız İbrahim'in (Demiralay) ifadesine göre, “Şarkikaraağaç'ta bazı kimse-ler cahillik sebebiyle, ne olacağını idrak edemeyerek” isyancılara katılmışlardı⁸. Yalvaç Askerlik Şube Başkanı Bnb. Rifat, 6 Ekim tarihiyle Akşehir Askerlik Dairesi Başkanlığı'na gönderdiği bir raporda; “Yalvaç muhitinde Milli Mücadele aleyhinde bir kamuoyu olmadığını” bildiriyor⁹, bir taraftan da yaklaşan isyancılara karşı ken-

⁶ Köstüklü, **Millî Mücadele'de Denizli Isparta ve Burdur Sancakları**, s.107.

⁷ Nuri Köstüklü, **Millî Mücadelede Manisa- Uşak- Afyonkarahisar- Konya Hattı (8. Fırka ve Akşehir Ahz-ı Asker Kalem Riyasetleri 1920 Yılı Şifre-i Mevrude Defteri)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2009, s.100.

⁸ Köstüklü, **Millî Mücadele'de Denizli Isparta ve Burdur Sancakları**, s.203.

⁹ Köstüklü, **Millî Mücadelede Manisa- Uşak- Afyonkarahisar- Konya Hattı**, 121-122.

di imkanlarıyla tedbir almaya çalışıyordu. Ama hızla yayılan isyan karşısında 10 Ekim günü isyancıların Yalvaç'a girmesine engel olunamadı. İsyancıları tenkil ile görevlendirilen Yarbey Osman Bey¹⁰ kendi Alayından bir taburu 11 Ekim'de Akşehir üzerinden Yalvaç'a gönderdi. Kendisi de Çiğil üzerinden hareket etti¹¹. Yalvaç'a giren tabur, Yalvaç'ı isyancılardan temizledi¹². Bu tenkil sırasında Yalvaç halkı da hükümet kuvvetlerinin yanında yer aldı ve isyancıların yakalanmasında üzerine düşen görevi yaptı. O günleri yaşayan Naci Kum, hatıralarında şöyle diyor; “Yalvaç halkı usâtn (isyancıların) 336 teşrin-i evvelindeki (Ekim 1920'deki) mezbûhane savletlerini dahi def' ile yine hükümete ve gaye-yi milliyeye olan sadakatlerini maddî fedakarlıklarla ibraz ederek inkılap hükümetine müzaheret-i rububiyetle kesb-i şeref eylemişler(dir)”¹³. Gerçekler bu şekilde olmasına rağmen, o günlerin olağanüstü şartları içerisinde 15- 20 kadar kişi tenkil taburu tarafından Akşehir'e götürülmüş ve tam idam edilecekleri sırada, duruma İstiklal Mahkemesi elkoymuştur. Daha sonra Yalvaç'a getirilen bu kişilerin muhakemesi, Yalvaç'a gönderilen İstiklal Mahkemesi tarafından yapılmış ve zanlılar ilk mahkemede tamamen suçsuz görülerek serbest bırakılmışlardır¹⁴. Bu şekilde Delibaş isyanının Yalvaç üzerindeki tesirleri de ortadan kaldırılmış oldu.

Yalvaç'ta bu gelişmeler yaşanırken, aynı zamanda cephenin ikmaline yönelik maddî destek faaliyetleri de devam ediyordu. Bir taraftan Yalvaç Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, bir taraftan da Yalvaç Askerlik Şubesi lojistik faaliyetlerde elinden geleni yapıyordu. Bu faaliyetlerin Askerlik Şubesi yazışmalarına da sıkça yansıdığını görüyoruz. Meselâ, Yalvaç Şubesi Başkan Vekili Ali Fuad, 30-31 Ekim

¹⁰ Nutuk, C.2, s.662.

¹¹ Genel Kurmay ATASE Arşivi, Klasör:559, Dosya:16, Fihrist:32.

¹² Nutuk, C.2, s.662.

¹³ Naci Kum, a.g.e., s.119- 120.

¹⁴ Köstüklü, Milli Mücadele'de Denizli Isparta ve Burdur Sancakları, s.207-208.

1920 tarihiyle Akşehir Askerlik Dairesi Başkanlığına gönderdiği telgrafta, Yalvaç'ın üzerine düşen hayvan tertibatının tamamlandığını, efradın peyderpey sevk edileceğini arz etmektedir¹⁵. Bilindiği üzere, İstiklal Savaşı'nda nakliye araçlarına, hayvan ve hayvan arabalarına ihtiyaç hat safhada idi. Bu bakımdan temin edilen hayvanlar çok önemli idi¹⁶.

Bir taraftan Millî Mücadele lehinde kamuoyu oluşturmak, bir taraftan da maddî- manevî elinden gelen her türlü yardımı yapmakta adeta yarışan Yalvaçlılar, vatan savunmasında canlarını feda etmekten de kaçınmadılar. Çanakkale'de ve diğer cephelerde gösterilen kahramanlıklar ve fedakarlıklar¹⁷ İstiklal Savaşı'nda da devam etti.

İstiklal Savaşı'nda Şehit Olan Yalvaçlılar

Araştırmamızda İstiklal Savaşı'nda şehit olan 86 Yalvaçlı'nın künyesine ulaşılmıştır. Yalvaç Vefayata Mahsus Vukuat Defterleri (=YVMVD)¹⁸ esas alınarak ve MSB kayıtları¹⁹ da dikkate alınarak tespit edilen şehitler listesini aşağıda veriyoruz;

¹⁵ Köstüklü, **Milli Mücadelede Manisa- Uşak- Afyonkarahisar- Konya Hattı**, s.190

¹⁶ Yalvaçlılar'ın İstiklal Savaşı'nda gösterdiği maddî ve manevî fedakarlıkların Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devam ettiğini görüyoruz. Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu), vasıtasıyla yardım toplama faaliyetlerine Yalvaçlılar da imkanları ölçüsünde katıldı. Yalvaçlılar'ın yaptığı yardımlarla 1928 veya takip eden bir-iki yıl içinde bir uçak alınmış ve bu uçağa "Yalvaç" adı verilmişti. (Bu uçağın resimleri için Bkz., EK:1)

¹⁷ Çanakkale'de şehit olan Yalvaçlılar ile ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz., Nuri Köstüklü, "Çanakkale'de Şehit Olan Yalvaçlılar", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Mart 2004, sayı:58, s.299- 322.

¹⁸ Yalvaç İlçe Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivi, **Yalvaç Vefayata Mahsus Vukuat Defteri No:1, No:2..**

¹⁹ **Şehitlerimiz**, Milli Savunma Bakanlığı yay., Ankara 1998.

Mahalle veya Köyü	Lakap	İsim, Şöhreti ve Sınıf ve Sanatı	Babası	Validesi	Doğ. Tarihi	Evlü İse Kocasını veya Karısını	Vefat Tarihi		
Abacılar	Kadalıoğlu	Ömer	Hacı Yusuf	Fatıma	1300	Var	4	Teşrin-i Evvel	1921
Altıkapı	Kürtoğullarından	Mehmet	İbrahim	Şerife	1304	Yok	14	Temmuz	1921
Ayvalı	Hızroğlu	Ali	Halil	Halime	1314	Yok	29	Mart	1921
Bahtiyar	Eğirlerlioğlu	Süleyman	Süleyman	Keziban	1313	Keziban	25	Ağustos	1921
Çetince Akçasar	Yağcıoğlu	Yusuf	Yakup	Eşe	1313	Yok	21	Temmuz	1921
Eğirler	Hatboğlu	Hasan	Halil İbrahim	Esmehan	1307	Var	7	Kanun-ı Evvel	1921
Eğirler	Durmuşoğlu	Durmuş	Mehmet	Zeliha	1304	Var	10	Eylül / Ağustos ?	1921
Eğirler	Murtazaoglu	Kadir	Müteveffa Ali	B. İsmihan	1318	Bekâr	18	Nisan	1926
Elbengi		Adil	Yusuf	Zeyneb	1313	Yok	30	Ağustos	1922
Eyublar	Hatboğlu	Ramazan	Osman	Esmehan	1315	Yok	14	Temmuz	1921
Gelegermi	Halil Efendioğlu	Ali	Ahmet	Fatıma	1311	Var	10	Nisan	1921
Gemen Bayat	Cumaoğlu	Osman	Mehmet	Adile	1310	Var	14	Nisan	1921
Gemen Güney Mah.	Taliboğlu	Mehmet	Ahmet	Aişe	1307	Emetullah	30	Eylül	1922
Gemen Kuz Mah.	Zobuoğlu	Raşid	Kadir	Aişe	1315	Yok	27	Mart	1921
Görgü Bayram Mah.	Eyuboğlu	İbrahim	Ali	Aişe	1315	Var	24	Eylül	1921
Görgü Camii		Hikmet	Hacı İbrahim	Adile	1311	Yok	17	Mart	1920
Görgü Camii	Hacı Halil Ağa (Zade)	Ali Rıza Efendi	Halil	Adile	1304	Var	19	Ağustos	1921
Kaşacıbey Mah.	İmamoğlu	Hasan	İsmail	Aişe	1304	Var			1921
Kırkbaş	Hızroğlu	Durmuş	Kadir	Esmehan	1307	Var	27	Ağustos	1921
Kırkbaş	Cartılioğlu	Ahmet	Ramazan	Fatıma	1307	Yok	27	Ağustos	1921
Körküler	Gökmenoğlu	Mevlüt	Ali	Fatıma	1304	Var	9	Eylül / Ağustos ?	1921
Kumdanlı	Sarıoğlu	Hasan Hüseyin	Ali Osman	Fatıma	1306	Yok	30	Ağustos	1921

Kumdanlı	Hızıroğlu	Ahmet	Ramazan	Şerife	1314	Yok	27	Mart	1921
Kumdanlı	Hasan Hüseyin Oğullarından	Abdullah	Mestan		1312		30	1	1921
Kumdanlı	Çandıroğullarından	Ahmet	Ramazan		1314		30	1	1921
Kuyucak	Mahmudoğlu	İbrahim	Mehmet	Hadice	1315	Var	27	Mart	1922
Manarga	Ali Osmanoğlu	Durmuş Ali	Hüseyin	Emine	1314	Alime	26	Ağustos	1922
Manarga	Gücanoğlu	Mustafa	Osman	Şerife	1315	Şerife	20	Ağustos	1921
Müderriş Mah.	Zenneoğlu	Ahmet Kamil	İbrahim	Latife	1316	Yok	29	Eylül	1921
Örkenez	Tebrikoğlu	Mehmet	Ahmet	Keziban	1315	Yok	10	Eylül / Ağustos ?	1921
Örkenez	Molla Hüseyinoğlu	Şakir	Ömer	Emine	1315	Yok	30	Ağustos	1922
Pazar Yukarı Mah.	Sandukçuoğlu	Mehmet	İsmail	Şerife	1311	Yok	14	Nisan	1921
Salur Mah.	Deliađaoğlu	Adem	Süleyman	Adile	1302	Var	11	Eylül	1921
Salur Mah.	Küçük Alioğlu	Mestan	Mehmet	Fatıma	1314	Var	30	Eylül (Ağustos?)	1922
Salur Mah.		Süleyman	Osman	Hadice	1313	Var	31	Eylül	1337
Sofular Mah.	Selveroğlu	Ali	İbrahim Efendi	Esmehan	1313	Var	15	Temmuz	1921
Surk	İsuoğlu	Musa	Ali	Fadime	1318	Mücerred	22	Temmuz	1925
Sücutllü Aşağı Mah.	Gökmen oğullarından	Mustafa	Mehmet Ali		1306		30	8	1922
Sücutllü Aşağı Mah.	Karahacıoğlu	Mustafa	İsa	Aişe	1314	Zevcesi Var			1922
Sücutllü Aşağı Mah.	Gökömeroğlu	İsmail	Ömer	Ümmühan	1315	Yok	11	Eylül	1921
Sücutllü Aşağı Mah.	Gökömeroğlu	Mustafa	Mehmet	Dudu	1306	Var	30	Eylül (Ağustos?)	1922
Sücutllü Cedid Aşağı Mah.	Kansızoğlu	Hasan	Durmuş	Zeliha	1307	Hanife	9	Eylül / Ağustos ?	1921
Sücutllü Cedid Yukarı Mah.	Odabaşoğlu	Ali	Müteveffa Musa	Müteveffa Zeliha	1312	Fadime		Şubat	1921
Terziler	Müminoğlu	Ali Osman	Osman	Aişe	1314	Yok	26	Nisan	1921
Terziler	Müminoğlu	İbrahim	Osman	Aişe	1310		30	Mart	1921
Terziler	Canbazoğullarından	Mustafa	Mehmet		1310		30	1	1921
Tokmacık	Ömerağaoğlu	Mustafa	Hacı İbrahim	Şerife	1307	Var	26	Nisan	1922
Tokmacık	Toğluoğlu	Ali	Mehmet	Fisan	1307	Şerife	28	Ağustos	1924
Üyükli Eski Geçid Mah.	Deli Musluoğlu	Muslu	Torun	Emine	1310	Yok	8	Nisan	1921
Üyükli Mescid Mah.	Bekdaşoğlu	İbrahim	Hasan	Fatıma	1304	İki Zevcesi Var	10	Eylül (Ağustos?)	1921
Üyükli Yağlık Mah.	Mıçkoğlu	Süleyman	Ali	Şerife	1304	Emine	26	Ağustos	1922
Yarıkkaya	Çübürdüküoğlu	İsmail	Müteveffa	Eşe	1307	Aişe	30	Ağustos	1922

			Musa			Dudu			
		Abdulkadir	Mehmet		1314		13	7	1921
		Abdurahman	Salim		1311		27	1	1921
	Safer oğullarından	Ali	Halil		1314		21	3	1921
		Ali					1	6	1921
		Ali	Ahmet		1311		30	1	1921
	Kaltakoğullarından	Ali	Bekir		1310		4	10	1922
	Sakaroğullarından	Ali	Halil		1314		30	1	1921
		Ali	Musa		1311		23	1	1921
	Mahmutoğullarında	Ali	Osman		1310		21	5	1921
	Hasan Alioğullarından	Emin	Yusuf		1310		21	5	1921
		Hamit	Mehmet		1311		26	6	1922
		Hasan	Durmuş		1306		16	7	1921
		Hasan	Halil		1310		26	8	1922
		Hüseyin	Mehmet		1315		23	1	1921
		İbrahim	Durmuş Ali		1307		28	6	1921
	Köseoğullarından	İsmail	Osman		1311		18	5	1921
	Kazıkçıoğullarından	Lütfi	Mustafa		1316		26	8	1922
	Şekercioğullarından	Mehmet	Abdullah		1307		30	8	1922
		Mehmet	Hasan Hüseyin		1311		1	5	1921
	Şerifoğullarından	Mehmet	Osman		1311				
		Mehmet Ali	Mehmet		1312		20	2	1922
		Mehmet Ali	Osman		1314		12	7	1921
	Göğüçoğullarından	Mevlüt	Ali		1304		30	8	1921
	İmam oğullarından	Mustafa	Yusuf		1312		1	10	1921
		Mürsel	Turan		1310		28	1	1921
	Hacı Haliloğullarından	Recep	Halil		1314		14	6	1921
	Mahmutoğullarında	Süleyman	Ali		1304		23	8	1922
		Süleyman	Bilal		1298		6	1	1922
	Osmanoğullarından	Şakir	Ömer		1315		26	8	1922
	Osmanoğullarından	Tahir	Ahmet		1314		28	3	1921
	Abbasoğullarından	Turan	Kadir				25	9	1921
	Hacı Ömeroğullarından	Veys	Halil		1313		29	8	1922
		Yusuf	Muhsin		1309		20	6	1922
		Yusuf	Osman		1308		28	6	1921

Listede yer alan şehitleri köy ve mahallelere göre dağılımına baktığımızda, 41 şehitte köyünün adı, 11 şehitte de merkez mahalle adının kaydedildiğini görüyoruz. Bunun dışında 34 şehidin mahalle veya köy hanesi boş bırakılmıştır. Köy veya mahallesi sütunu boş bırakılan şehitlerin tamamının Yalvaç merkeze ait olduğunu düşünüyö-

ruz. Çünkü, sözkonusu sütunu boş bırakılan bu şehitler MSB yayını “Şehitlerimiz”de yer almakta olup, burada merkeze kayıtlı olanların sütunu genellikle boş bırakılmıştır. Öteyandan, lakapları belli olanlardan hareketle bu şehitlerin Yalvaç merkezden olduğu kanaatine varabiliyoruz. Bu değerlendirmeler ışığında, 86 şehidin 41’inin köylerden, 45’inin de şehir merkezinden olduğunu söyleyebiliriz.

Köylerden en fazla 6 kişiyle Sücüllü’den şehit verildiğini görüyoruz. Bunu; Kumdanlı 4 şehit, Hüyükli, Terziler, Gemen, Eğirler 3’er şehit, Tokmacık, Örkenez, Manarga, Kırkbaş 2’şer şehitle takip etmektedir. Diğer köylerden de 1’er şehit verilmiştir (bkz., GRAFİK:1). Yalvaç Merkeze baktığımızda ise; mahallesi belli olanlardan en fazla Salur’dan şehit bulunmaktadır. Salur mahallesinden 3 şehit verilmiştir. Görgü Cami Mahallesinden 2 şehit vardır. Bunun dışında Abacılar, Görgü Bayram, Kaşhacıbey, Müderris, Pazar Yukarı ve Sofular mahallelerinden de şehitler bulunmaktadır. 34 şehidin mahalle kaydı bulunmamakla birlikte bunların Yalvaç’ın mahallelerine dağıldığını düşünebiliriz (Bkz., GRAFİK: 2).

Şehit olan Yalvaçlılar’ın isimlerine baktığımızda 12 kişiyle en fazla “Ali” ismi bulunmaktadır. Bunu; Mehmet, Mustafa (7’şer kişide), Hasan, İbrahim, Süleyman (5’er kişide), Ahmet, (4 kişide), Yusuf (3 kişide), Mevlüt, Durmuş (2’şer kişide) isimleri takip etmektedir (Bkz., GRAFİK:3). Şehitlerin baba adlarına baktığımızda ise yoğunlaşan ilk beş ismin; Mehmet (12 kişide), Osman (10 kişide), Ali (8 kişide), Halil (8 kişide), Ahmet (5 kişide) olduğunu görüyoruz. Burada şehitlerin anne isimlerine de bakmak istiyoruz. En fazla gözlenen anne isimleri; Ayşe (7 kişide), Fatıma (7 kişide), Şerife (6 kişide), Esmehan (5 kişide), Adile (4 kişide), Emine (3 kişide) olarak karşımıza çıkmıştır.

Burada ortaya çıkan şehit ve şehidin anne- baba isimlerini kısaca analiz edecek olursak; ilk üç sırada yer alan isimlerin Hz. Peygamber ve ailesine ait oldukları, bunu daha sonra “Durmuş, Esmehan, Adile” vb. mahalli örf ile alakalı isimlerin takip ettiği gözlenmiştir. Bu durum, şehidin bulunduğu kültür çevresini veya daha geniş anlamda Yalvaç’ın değerlerini anlama bakımından bize bir fikir verebilir.

Yine aynı çerçevede İstiklal Savaşı'nda şehit olan Yalvaçlılar'ın lâkaplarına bakmak istiyoruz. Birden fazla geçen lakaplar (ve köyle-ri) şunlardır; Mahmudoğulları (Kuyucak ve merkez) (3 şehit), Gökmenoğulları (Süçüllü ve Körküler), Gökömeroğlu (Süçüllü), Hatıpoğlu (Eğirler, Eyuplar), Hızıroğlu (Kumdanlı, Kırkbaş), İmamoğulları (Merkez), Müminoğlu (Terziler), Osmanoğulları (Merkez) (2'şer şehit) (Bkz., GRAFİK: 4). Bu tablo bize -eğer lakap benzerliği yok ise- aynı aileden birden fazla şehit verildiğini gösteriyor.

Şehitlerin yaşına baktığımızda, doğum tarihi bilgisi olmadığından yaşı tespit edilemeyenler bulunmakla birlikte, 21 yaşından 40 yaşına kadar değişik yaşlarda şehadet mertebesine ulaşanlar görülmüştür. Müderris mahallesi Zenneoğulları sülalesinden İbrahim oğlu Ahmet Kamil şehit olduğunda henüz 21 yaşında idi. Mahallesini tespit edemediğimiz Bilal oğlu Süleyman 40 yaşında, Abacılar mahallesinden Kodaloğlu Hacı Yusuf'un oğlu Ömer ise 37 yaşında şehit olmuşlardı. Bu en küçük ve büyük yaştaki örnekler arasında şehitlerin yoğunlaştığı yaşlar şunlardı: 23 yaşında 14 kişi; 22, 24, 26, 27, 33 yaşlarında 8'er kişi; 25, 31 yaşlarında 6'şar kişi; 30 yaşında 5 kişi bulunmaktadır (Bkz., GRAFİK:5).

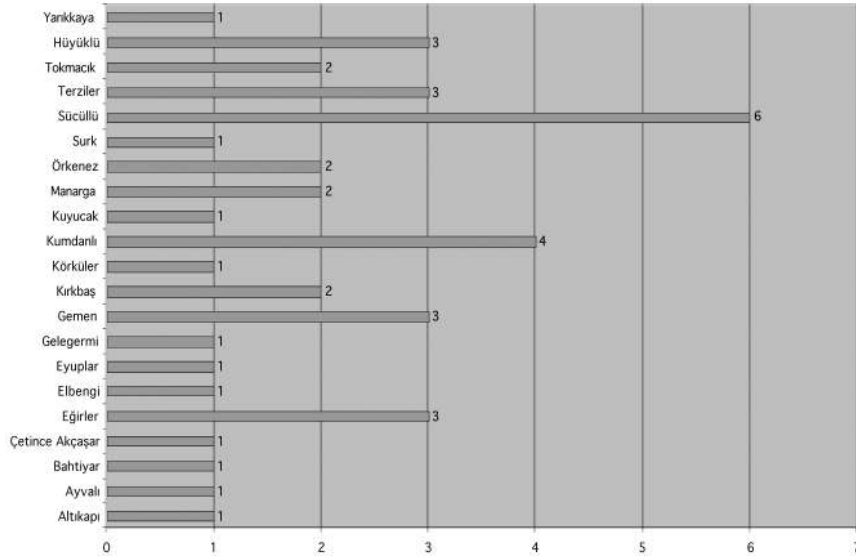
Şehitler üzerine değerlendirmelerde, şehitlerin medeni durumları da dikkatimizi çekmiştir. YVMVD'deki kayıtlarda çoğunun medeni durumu hakkında bilgi bulunurken, MSB “Şehitlerimiz” yayınında bu konuyla ilgili bilgi sütunu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, medenî durumu belli olanlar üzerinde yapabildiğimiz değerlendirmede, 28 kişinin evli, 19 kişinin bekâr olduğu kaydına ulaştık. 39 kişinin durumu belli değildir. Medeni durumu belli olanları % ile ifade etmek gerekirse, % 59.6'sı evli, %40.4'ünün bekar olarak şehadet mertebesine ulaştığını söyleyebiliriz.

Sonuç

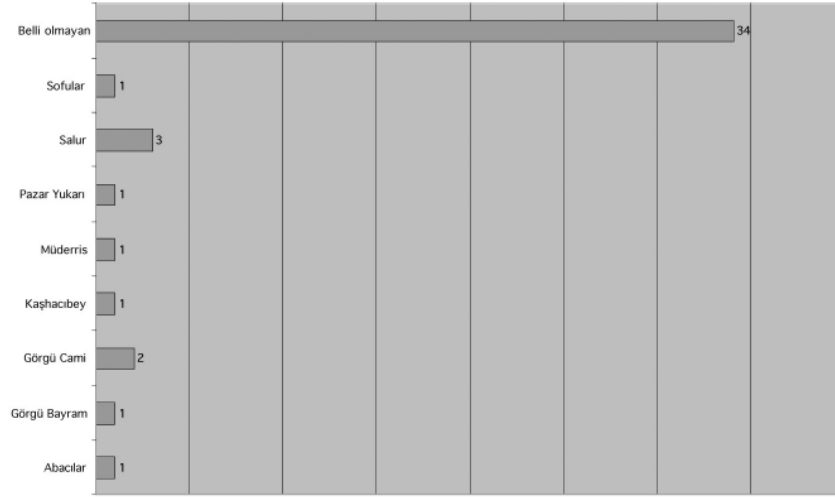
Mondros Mütarekesi'yle, Anadolu'da Türk varlığına son vermek isteyen Emperyalistlere karşı, Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milletinin ortaya koyduğu diriliş destanında: Gerek, miting, protesto vd. siyasî faaliyetlerle Millî Mücadele ruhunun teşekkülü,

gerekse gönüllü milis kuvvetlerin oluşumu, lojistik destekler ve vatan için canını feda etme noktasında, Yalvaçlılar'ın üzerlerine düşen millî sorumluluğu ve misyonu yerine getirdiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. İstiklal Savaşı'nın Yalvaç'la ilgili tarihi olgu ve bilgilerinin Yalvaç'ın merkezi yerlerine abideler halinde dikilmesi veya başka bir şekilde coğrafyaya nakşedilmesinin, Yalvaç'ın tarihi değerlerinin yaşatılması ve yeni nesle aktarılması noktasında fevkalade önemli ve gerekli olduğunu düşünüyoruz.

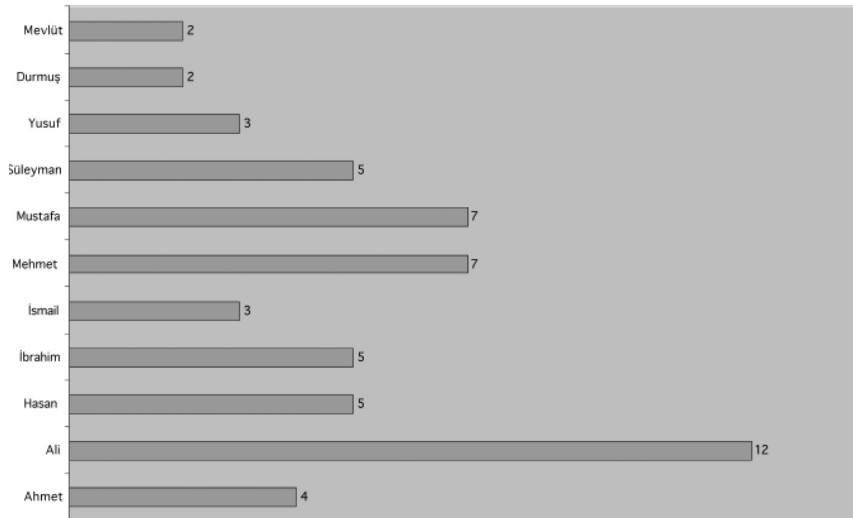
GRAFİK:1. İstiklal Savaşı'nda Şehit Olan Yalvaçlılar'ın Köylere Göre Dağılımı

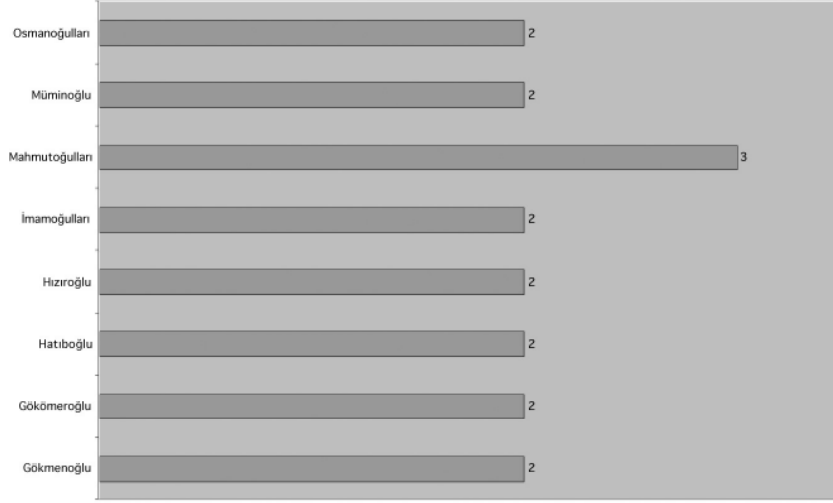
GRAFİK:2. İstiklal Savaşı'nda Şehit Olan Yalvaçlılar'ın Mahallelere Göre Dağılımı

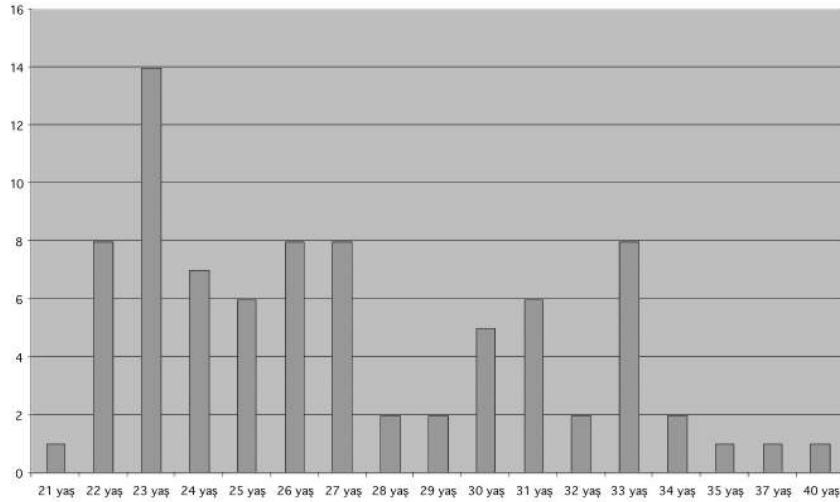
GRAFİK:3. İstiklal Savaşı'nda Şehit Olan Yalvaçlılar'da En Fazla Gözlenen İsimler

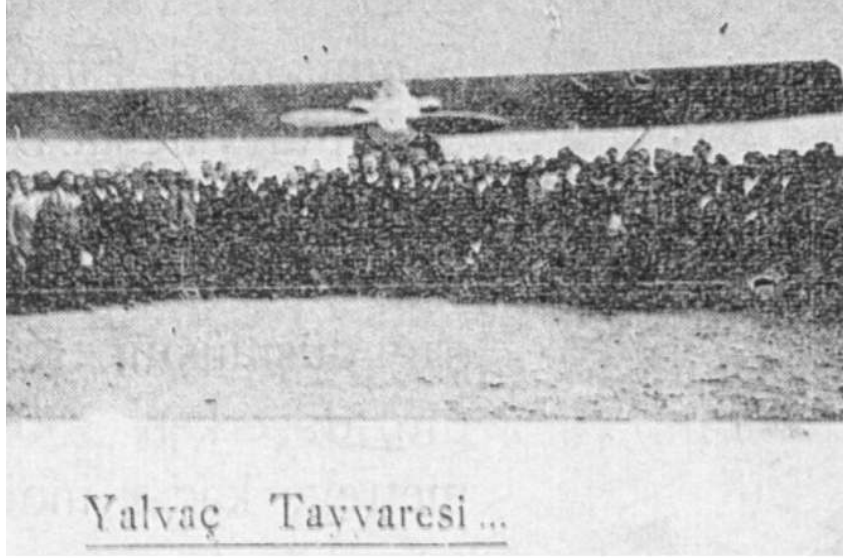
GRAFİK:4. İstiklal Savaşı'nda Şehit Olan Yalvaçlılar'da Birden Fazla Gözlenen Lâkaplar

GRAFİK:5. İstiklal Savaşı'nda Şehit Olan Yalvaçlılar'ın Yaş Durumları

EK:1. 1928 veya bir-iki yıl sonrasında tahmin ettiğimiz, parası Yalvaçlılarca toplanarak bağışlanan Yalvaç Tayyaresi (<http://www.tayyareci.com/bagisucak/yalvac.asp>)

Bu uçakların en büyük özelliği tamamının Türk Hava Kurumu vasıtasıyla vatandaşlardan toplanan bağışlarla alınmış olmalarıdır. Halkın bağışlarıyla alınan bu uçakların her birinin üzerinde hangi şehir veya ilçenin bağışlarıyla alındığını belirtmek amacıyla o yerleşim biriminin adı başlangıçta eski yazıyla, harf inkılabından sonra da yeni harflerle yazılmış bulunmaktaydı.

